

עובדיה דבאח

נולדתי בחלב בשנת תרס"ג 1903

היינו במשפחה 3 בנות ו 31 בנים

הגדולה הבכורה קראו אסתר ולשנייה קראו שרה אבל שינו את השם שלה ללטיפה ואחר כך נולד שלמה אחריו נולדה נז'הא ולאחר כך אני (עובדיה) ואחרי יצחק. עליתי לארץ ב1933, האחות הבכורה היתה בארצות הברית מלפני מלחמת העולם הראשונה בעלה נסע לפני המלחמה ואחר כך הוא שלח לה כסף ולקח אותה עם שני ילדים אחר כך היא הביאה כמה ילדים שמה שתי בנות וארבע ילדים ונשארה עד סוף חייה בארצות הברית

השנייה היא נסעה למכסיקו אחרי מלחמת העולם הראשונה בשנת 1927 וגם נשארה שמה עם בעלה עד סוף חייהם ושלמה גם כן נסע למכסיקו עם אשתו ושתי בנות ובן ואחר כך אשתו נפטרה והשאירה לו בן ושתי בנות והוא התחתן עוד פעם והביא עוד כמה ילדים הוא נפטר ואשתו השנייה והילדים שנולדו להם עוד חיים במכסיקו ואחותי נז'הא כל ימי חייה נשארה בארץ היא עלתה לארץ (מסוריה) עם בעלה בימי המנדט האנגלי היא קיבלה רשות לבקר בארץ ונשארה בלי רשות ואחי יצחק גם כן התחתן הוא היה רווק במכסיקו והתחתן שמה במכסיקו ונשאר שמה עד סוף חייו אני עזבתי את חלב ב1922 אחרי מלחמת העולם הראשונה אחרי שנגמרה המלחמה בחלב 4 שנים אני הייתי בן 14 בערך 15 עזבתי את בית הספר למה היה רעב בימי המלחמה עזבתי את בית הספר והתחלתי ככה לעבוד ולמכור ככה דברים בימי המלחמה הייתי הולך אצל הגרמנים איפה שנמצאים והייתי מוכר להם ממתקים ושוקולד ובמקום כסף הייתי לוקח מהם לחם ותפוחי אדמה שהיה להם שמה למה היה רעב אחרי שנגמרה המלחמה במשך 4 שנים הפסקתי לעבוד עד 1922 חסכתי כמה לירות בערך 25 לירות עותמניות ובאלה נסעתי למכסיקו. אני הייתי הראשון שנסע למכסיקו

אחר כך באה אחותי לטיפה ובא אחי שלמה ואני נשארתי שמה 11 שנה התגעגעתי לארץ ורציתי לבוא לארץ ואז היה בארץ מנדט אנגלי ושמה במכסיקו הגעתי לקונסול האנגלי וביקשתי ויזה בשביל לבוא לארץ והוא נתן לי לקח כסף ונתן לי וחתם לי על הדרכון ונסעתי בדרך עברתי לניו יורק לראות את אחותי הבכורה ובאתי ליפו, לא נתנו לי האנגלים לרדת למרות שהיה לי ויזה והם לא נתנו לי אמרו שאסור לי לרדת אז המשכתי ללבנון בערב ירדתי ללבנון נשארתי שמה בערך חודש וחצי שמה היתה בת דודי עם בעלה היו גרים שמה נשארתי אצלם והיו בערב חגים אני הגעתי בערך באלול נשארתי אצלם רציתי לחפש דרך להכנס לארץ אז בנתיים נשארתי חודש וחצי ואז בעלה של בת דודי מצא ערבי אחד שהוא מבריוח יהודים לארץ דרך הים בסירה אז הסכים איתו שהוא יקבל 10 לירות אבל רק כשיקבל ממני טלגרמה שאני נמצא בארץ אז טוב הוא הסכים ככה למה לא יכלו לתת לו כסף ואם לא יכול להבריח אותי הסכמנו איתו אמר תבוא באמצע היום אני אקח אותך לבית שלי שמה הוא אוסף כמה יהודים שרוצה להבריח אותם בסירה ובלילה הוא יקח אותנו לים ויוריד אותנו בסירה ולא צריך להביא שום דבר היינו בסירה איזה 15 18 אנשים יש משפחה עם ילדים ויש בחורים חלוצים בחורות ובחורים הוא אמר שבלילה נרד בסירה ובבוקר בתל-אביב אז בלילה כשנהיה חושך הביא מכונית העלה אותנו למכונית והלכנו לצידון שמה בצידון היתה סירה קטנה ירדנו לסירה קטנה ומהסירה הקטנה העביר אותנו לסירת משא עלינו שמה לסירה וירדנו שמה למטה אמר אסור לעלות על הסיפון בשביל שהאנגלים מסתובבים ואם רואים אותנו מחזירים אותנו אז ירדנו שמה ישנו בלילה בבוקר קמנו נו אמרנו לו איפה? אמר אנחנו עוד נמצאים בצידון הוא לא זז אמרנו נו מה קרה? אמר תתפללו שיהיה רוח זה סירה בלי רוח היא לא זזה טוב חיכנו האנשים בסירה היו מפולוניה הוא אוסף הערבי הזה אנשים שרוצים לבוא לארץ אז חיכנו אמרנו לו תראה אנחנו לא הבאנו איתנו שום דבר אין לנו אוכל. יש שהביאו קצת ביסקוויט ועל הסיפון היו לו מלא אבטיחים בשביל האנגלים יבואו לביקורת יגידו לו מה יש לך? אני לוקח אבטיחים למצרים, אז חיכינו עד הערב לא בא בבוקר אותו דבר, התחלנו לצעוק עליו אנחנו רעבים אמר אני אעשה לכם קצת מג'דרה לאכול, ככה נמשך הזמן שבוע מיום ראשון עד יום חמישי בערך, ביום חמישי בערב התחילה הרוח הוא התחיל להפשיל את המפרש וזה האניה ככה ב-3 בבוקר בערך אמר אתם רואים את תל אביב אמר אתם צריכים לחכות אני לא אוריד אתכם כלכם ביחד אני אוריד קודם הנשים והילדים ואחר כך הגברים. בערך ב-5 או 6 הוריד אותנו שמה עוד היה חושך. אז אמרתי אני לחבר שלי תראה עכשיו אם אנחנו נזוז לתל אביב יראו אותנו ערבים ילשינו עלינו יגידו אנחנו ברחנו וימסרו אותנו, נשאר פה על יד הים עד שיתבהר היום ויהיו הרבה אנשים הולכים ובאים לא יכירו בנו שאנחנו עכשיו ירדנו ככה ישבנו עד השעה 7,8 בבוקר ואנחנו רואים הרבה אנשים והערביות עם ירקות מביאים לעיר, הלכנו על ידם נכנסנו לת"א המסעדה הראשונה שראינו כתוב מסעדה בעברית נכנסנו שמה יצאה בעלת המסעדה אמרנו

לה תראי אנחנו עכשיו באנו הבריחו אותנו ואנחנו יש לנו שבוע שלא אכלנו הביאה לנו לאכול, הו אמרה יופי! עשתה לנו ביצים הביאה לנו שמנת הביאה לנו לחמניות ישבנו אכלנו שבענו אמרנו לה כמה כסף? אמרה לא אתם עולים חדשים לא צריכים לשלם טוב אמרנו לה תודה רבה אנחנו מעריכים אותך מאד, אבל עכשיו תראי אנחנו רוצים לנסוע לירושלים אנחנו לא מכירים אנחנו רוצים שתביאי לנו אוטובוס שיקח אותנו לירושלים המשפחה שלנו בירושלים אמרה לילד שלה תקח אותם לתחנה איפה אוטובוס וקנתה לנו כרטיסים והעלה אותנו לאוטובוס ומאז נשארנו בירושלים.

בארה"ב בעלה של אחותי הבכורה היה ככה לא כל כך סוחר אבל הילדים שלו כשגדלו היה להם חנויות בברודווי הסתדרו יפה מאד במכסיקו בעלה של אחותי לטיפה והילדים שלה והתחתנו ונהיו משפחה גדולה כולם במסחר. אני במכסיקו עבדתי אמבולה לוקחים בגדים ומסתובבים בבתיים למכור בהקפה נותנים להם נגיד שמלה או סוודר מה שבוחרים וכל שבוע היו נותנים שני פסו או שלוש פסו ודבר שהיה עולה לנו עשרה היינו מוכרים להם בעשרים, למה שלא כולם היו משלמים והיו בורחים לפעמים אנחנו לוקחים בהתחלה קצת כסף ולפעמים תשלומים היה יוצא הקרן. כשבאתי לארץ אבא פתח מכולת בירושלים תיכף כשהגעתי אבא שלי היה בארץ הקמנו חנות אבא שלי הוא עלה לארץ ב-1928, הוא בא על חמורים גם כן לא היה ליגלי לא היו נותנים להם לבוא הוא ואמא שלי ברחו באו לארץ על חמורים כשאני עבדתי ממכסיקו הם היו בארץ אמא נפטרה אבל אבא שלי היה בארץ.

אני למדתי בבית ספר כותב קוראים את זה כותב, כותב זה יושבים וחכם מלמד אותנו דברי תורה עד שהתחילה מלחמת העולם אני הייתי בן 11 כשהתחילה המלחמה עזבתי את בית הספר ויצאתי לעבוד בשביל שהיה רעב בארץ. אבא שלי היה שמש בבית הכנסת הגדול עבד במשך 30 שנה ולא היה מספיק להביא לנו אוכל, היו כל האחים שלי בבית חוץ מאחותי הבכורה כולם היו בבית. למדתי עד שהייתי בן 18 למדתי משניות ותלמוד קצת והיה לנו מורה שהיה מלמד אותנו תורכית למה היה שלטון תורכי, עברית היינו לומדים כל היום תורה. אחרי שעזבתי בית ספר הלכתי ללמוד מקצוע רציתי ללמוד בזהב צורפות שמה בחלב שמה יש שוק של כל הסוחרים שעושים תכשיטים אז נכנסתי אצל אחד מהם בשביל ללמוד שמה עבדתי ככה במשכורת קטנה ולמדתי במשך יותר משנה לא עבדתי בזה למה לא גמרתי. גם כן הלכתי ללמוד חייטות וגם כן לא גמרתי לא מספיק משכורת נותנים מעט מאד אז עזבתי בסוף והלכתי להסתובב למכור בשביל לאסוף כסף בשביל לנסוע לחו"ל. אני זוכר את שמות הגבאים גבאי אחד ניסים שלום ועוד גבאי משה ג'רע וחזנים אני זוכר חכם משה מזרחי וחכם לבטון. היה אצלינו הרב הראשי רבי חיזקיה שבתאי שהוא בא מהארץ שלחו אותו כרב ראשי לחלב והוא נשאר כמה שנים כל ימי המלחמה 4 שנים היה רב ראשי שמה והיה לו קשר עם השלטונות הטורקים הוא עזר הרבה הוא היה לו טלפון ישיר עם השלטונות הטורקים בטורקיה ומה שהיה קורא עם היהודים הוא היה מטלפן והיו עונים לו. כשפתחו

המלחמה התחילו לגייס את הבחורים שלנו יש בחורי ישיבה יש בחורים של עשירים שלא רוצים היה חוק היו יכולים לשלם כופר בשביל לא להתגייס הוא היה עוזר להם והיה מוציא רשיונות לרבנים שאלה לא צריכים להתגייס יש רבנים בגיל גיוס היה פודה אותם. היו מסתובבים החיילים עם המוכתר ומוציאים כל גבר מהבית שלו ולוקחים אותו לצבא לא היו צריכים כמו עכשיו ללכת להתגייס לבד היו סוחבים אותו בכח מגיל 18 עד 50 רק רואים גבר לוקחים אותו ומסתובבים עם הבחורים ואלה שתפסו עם חבל קושרים אותם בשביל שלא יברחו ומסתובבים נהיה חבל ארוך. הקהילה היו עוזרים להם יש ועד של הקהילה והיו עוזרים להם אלה שנשארו בלי פרנסה. בית כנסת גדול מאד יש כמה אולמות כל שבת היו מתפללים שלש מנינים בבית הכנסת, מנין של עשירים, מנין של פחות עשירים ומנין של ממהרים אלה שמקדימים לבוא בבוקר, יש בערך 7 מדרגות ואולם עם חלונות ותיבה גדולה ושני היכלים כל היכל יש בו בערך 20 ספר תורה ויש חצר גדולה ובדרום יש 3 היכלים אבל משתמשים רק בהיכל האמצעי ויש בו 26 ספר תורה ושמה יושבים על הבמה יושבים כל העשירים הנכבדים בשבת כשבאים להתפלל, כל יום באמצע השבוע לא מתפללים שמה יש מקומות יותר קטנים יש אנשים שקמים בחצות הלילה ויושבים לקרוא דברי תורה עד שנהיה זמן התפילה אלה אנשים שלא עובדים לא רבנים מנין הולך מנין בא כל אלה שממהרים באים קודם אחר כך באים אחרים עד שעה 10 בבוקר יש תפילות בערך 10 מנינים מתפללים כל יום ואחר כך אחרי שנגמרו כל התפילות יש קבוצה בטלנים קוראים להם אלה זקנים ולא עובדים אין להם פרנסה יושבים שמה וקוראים תהילים יש איזה 15-20 בטלנים כאלה קוראים להם בטלנים למה הם לא עובדים בצהרים מביאים להם אוכל, יש אנשים שיש להם אזכרה של נפטר שלהם במקום לעשות לימוד מביאים להם אוכל שהם קוראים תהילים אוכלים ומברכים וגומרים התהילים ואחר כך מתפללים מנחה והולכים כל אחד לבית שלו ואחר כך מתחילים אנשים לבוא להתפלל מנחה וערבית עד הערב, אחרי הערב יש אנשים שגומרים את העבודה שלהם לא הולכים לבית תיכף באים מתפללים מנחה וערבית ונשארים קוראים דברי תורה יש כמה קבוצות קבוצה קורה זוהר קבוצה קורה דברי מוסר נשארים עד שעה 3 בלילה בערך 10 של השעון שלנו השעון הערבי מתחיל בבוקר ב-12 בצהריים זה 6 ובערב גם כן 12 ב-12 נהיה כבר שקיעה וב-12 בבוקר השמש זורחת, כל יחיד שבא לבית הכנסת (אבא שלי) היה מביא לו את הטלית והתפילין שלו שמשאיר אותו בבית הכנסת אז הוא היה שומר אותו בארון ובבוקר היה שם אותם כולם על השולחן וכל אחד בא לבית הכנסת לוקח את הכורצ'ה שלו מתפלל ומחזיר אותה והיה הוא בחול מזמין אותם לתורה וגם היה עושה נקיון בבית הכנסת ומסדר את כל הארונות ואת כל הספרים ובלילה היה עושה להם קפה ותה לאלה שבאים בחצות לקרוא. שמה כל היהודים בשכונה אחת בערך העשירים יש להם שכונה אחרת העשירים גרים רחוק אבל בחגים ובשבתות באים לבית הכנסת הגדול זה לא רחוק כמו נגיד מבית וגן לכאן. יותר קרוב יכולים לבוא ברגל אז

לא היה מכוניות לא היה תחבורה, כמעט כל היום היה בבית הכנסת רק בלילה היה בא הוא פותח את בית הכנסת מדליק את האורות והיה מדליק אש בשביל לעשות מים חמים בחורף היה עושה להם מנגל מדליק גחלים שיתחממו. היו שוחטים שעולים לבית המטבחיים לשחוט כבשים שמה לא היה בקר ואת הכבשים מביאים הקצבים הערבים הם מביאים נגיד אחד כבש ושוחטים אותם השוחטים שלנו אז אחרי ששוחטים צריכים לתת סימן שהם שחטו את זה יש להם חותמת על כל כבש שמים החותמת בנתיים עד שהם יפשיטו את העור שלהם אחרי שמפשיטים את העור שלהם בא השוחט ופותח את הכבש ובודק אתו אם זה כשר, אם זה כשר עוד חותמת שם לו כשר וחצי הכבש למעלה זה ליהודים וזה שלמטה זה שיש לו גיד הנשה לוקחים אותו לערבים והקצבים האלה הערבים מורידים את הכבשים האלה החצאים שהם כשרים ויש להם חנויות בשוק היהודי שמה ומוכרים אותו ליהודים היה בשר ברווח כל מלחמת העולם הראשונה שהיה רעב בארץ, לא היה מחסור, היה מחסור בלחם היה מחסור בסוכר היה מחסור באורז אבל ירקות ובשר היינו שובעים כל בעל בית היה יכול לקנות רבע כבש עושים קבב עושים שישליק מלא בשר למה הערבים היה להם הרבה כבשים כל יום היו מורידים כבשים אפילו בחג שלא היה בזמן ההוא פריגידרים ביום החג היו שוחטים לנו בשר ומוכרים לנו בלי כסף היו רושמים כל אחד כמה לקח אחרי החג הולך היהודי משלם לערבי היו יחסים טובים לא כולם היה חלק אלה שמתעסקים איתנו שיש להם מסחר איתנו היו מוכרחים אבל יש ערבים מסוריה רעים מאד הערבים לא התעסקו איתנו בדת אנחנו בשכונה שלנו הולכים מתפללים שבת היתה שבת אף אחד לא מחלל שבת ערבים לא מתערבים בדת שלנו גם בחגים אדרבא בחגים הם מביאים לנו את המצרכים את הירקות שהם יודעים שאנחנו צריכים ובשר ברווח מורידים. בפסח אנחנו לא אוכלים חוץ מאורז ובשר ותפוחי אדמה וירקות לא עושים מאכלים כמו עכשיו. בשבועות יושבים בבית הכנסת קוראים כל הלילה ומביאים ברכות, חתונות לא עושים כמו עכשיו באולמות ושמה הבתים כל בית יש חצר גדולה ומסביב דירות שמה מביאים תזמורת ובא החתן והכלה והמוזמנים שלהם ועושים שבעה ברכות ומחלקים אחר כך שתייה וסוכריות וזה החתונה אחר כך המשפחה של החתן והמשפחה של הכלה הולכים לבית ושמה עושים שבעה ימים משתה יש אנשים עשירים מביאים מלצר הוא מכין להם מאכלים ובבוקר בשבת מביאים החתן לבית הכנסת באים מהחברה של בית הכנסת ולוקחים את החתן בשירים לבית הכנסת ושמים אותו בבית הכנסת ואחרי התפילה הולכים לבית המשוררים והחזנים והשמשים ויושבים שמה עם שולחנות אוכל ועושים שמח. בר מצווה כמעט רק ביום הבר מצווה בבית הכנסת. מילה מביאים התינוק לבית הכנסת עושים לו מילה ובפתח בית הכנסת עומדים מחלקים מזונות עוגות ביסקוויטים. בחלב אצלינו בחורף אין לנו כמעט ירקות אנחנו כל הקיץ כל עקרת בית והבנות שלה היו צריכים להכין דברים בשביל החורף את החיטה היו מביאים חיטה ורוחצים אותה ומיבשים אותה וטוחנים מכינים קמח מכינים גבינות מכינים ירקות כבושים ירקות

יבשים,למה בחלב חורף קשה מאד קרה פעם 40 יום שלג לא הפסיק ולא יכולים לצאת מהבית אז יש להם בכל חצר יש להם כמו מרתף למטה ושמה מונה קוראים לזה שמה מכינים בקיץ הכל הרבה פחמים מכינים בשביל לחמם הבתים ובחורף יורדים שמה ומוציאים הכל יבש אין טרי רק יש קצת סלק ירקות של חורף, גבינות הכי טובים יש בחלב גבינה סייכה ויש גבינה חלבייה יותר טוב מקשקבל טעים מאד היו יהודים הולכים לכפרים של הערבים איפה שיש הרבה חלב והיו עושים הגבינות, יש חנויות של יהודים שמוכרים יש שוק של יהודים שיש להם חנויות מכולת וירקות וכל מיני דברים, יש שוק של סוחרים שוק של צורפים שוק של חייטים היו הרבה בעלי מקצוע גם כן מאיפה היו מתפרנסים? השווקים היו בתוך האיזור של הערבים רק השוק של המכולות היה קרוב ליהודים, בסוכות היו עושים סוכה גדולה וכל בעל בית למה שמה גרים בחצר אולי 10 משפחות כל משפחה יש לה 2 חדרים או חדר וחצי ככה לפי יכולתם וכל משפחה מכניסים לסכה שולחן וספה ככה ויושבים כולם ביחד וקידוש עושים ביחד וכל אחד מראה את האוכל שלו תטעמו שיותר טעים ובליל הסדר גם כן בפסח ויושבים בחצר יש ליוואן אומרים שמה היינו גרים בחצר של לבטון עליו השלום הרב מרדכי לבטון היה גר שמה לפני הרבה שנים גם אנחנו היינו גרים שמה הבניין ההוא היה גדול וכל אחד היה מכניס השולחן שלו אצלינו ועושים הסדר ביחד ואבא שלי הוא היה מסדר את הסדר הוא היה עושה קידוש וכולם קוראים ביחד היו שומעים את הקול של ההגדה למרחוק, שמה אפילו בקיץ כל מוצאי שבת היינו יושבים בחצר אבא שלי היה עושה את ההבדלה וכל השכנים היו יושבים שמה והיה מספר להם מעשיות. בבתים יש שתי קומות יש אנשים גרים למעלה יש גרים למטה אבל המטבח משותף לכול האנשים כל משפחה יש לה פינה, השרותים לכל האנשים, יש אנשים יותר עשירים שבנו בתים יותר מודרניים בבית לבד עם כל השרותים, אצלינו לא היה כמו עכשיו ברזים של מים אנחנו מים מהבור היינו צריכים להוציא כל חצר יש בור של מים בור נובע לא של גשם כל השנה יש בו מים מוציאים ככה בחבל עם דלי, הנשים כל הזמן הם בבית אשה לא יודעת מה זה מטבע לא יודעת מה זה לקנות מטפלת בילדים ואוכל ובבית היא והבנות שלה, הבנות יש חלק הולכים לבית ספר אליאנס לומדים צרפתית בתקופת התורכים יש בית ספר אליאנס שמלמדים שמה אבל לא כל הבנות הולכים יש בנות של עשירים שהיו הולכים לבי"ס אבל השאר נשארים בבית עד שמתחתנים לא עושים שום דבר עוזרים לאמא וזהו או לומדים תפירה. שמה במטבח יש להם חלק ושמה עושים את האוכל המטבח יש אולם גדול כל משפחה יש לה חתיכה ככה שלה ושמה עושים את האוכל על גחלים, בבוקר עושים את הבצק וחותרים אותו לחתיכות ושמים על השולחן ככה ובא זה של המאפיה ולוקח אותו ואופה ומחזיר אותו, פעמיים בשבוע עושים את זה פיתות אין לנו חלות רק פיתות, בשביל לקבל מכתב מחוץ לארץ צריך לחכות חודש ועשרה ימים כותבים מכתב ועונים להם לא היה טלפון, אני שנסעתי לחוץ לארץ קודם ירדנו בצרפת מצרפת עברנו לאניה אחרת במרסיי נסענו ברכבת ללה הבר ומשמה ירדנו בעוד

אנייה 20 יום מצרפת למכסיקו, אני נסעתי עם משפחה (ידידים) הייתי בן 18 שהיה להם בן במכסיקו ובא קיבל אותם ואני התארחתי אצלם בנתיים עד שעשינו שבת. יש סוחרים שהיו אימפורטרים מייבאים סחורות מחוץ לארץ יהודים העיקר היו יהודים הסוחרים יבואנים ואלה אני הייתי במשך 4 שנים אחרי המלחמה אני הייתי כל יום הולך אצלם והייתי מוכר להם אוכל לחם בעג'ין קובה נבולסייה אוכל מבושל בכסף, מיבאים כל מיני בדים כל מיני בדים של לבוש היה להם חנויות חאן מקום גדול אולם גדול כל סוחר היה לו מלא סחורה, היו סוחרים מיוחדים היו עשירים הרבה וכולם עכשיו והבנים שלהם בארצות הברית באיטליה הם הצליחו לעזוב את סוריה מלפני הרבה זמן אחרי שנגמרה מלחמת העולם הראשונה והתחיל לבוא המנדט של הצרפתים התחילו לעזוב, לי לא היו בעיות לעזוב רק הייתי צריך להביא חתימה של אבא שלי שהוא מרשה לי לנסוע ונתנו לי, כשההורים שלי באו לארץ אני הייתי עונה להם ממכסיקו, אני נתתי דיבור להורים שלי שאני לא אתחתן בחוץ לארץ ואני אחזור אחרי כמה שנים אז היה לי התחייבות לחזור היה לי הרבה הצעות מבחורות להתחתן ולא רציתי יש חשק לעלות לארץ לאמא שלי היה אח וכשהוא חזר מארגנטינה וגר בארץ היא נסעה מחלב באה לארץ לראות את אחיה נשארה בערך חודש פה וחזרה הרבה שמחה ורצתה לעלות לארץ. העשירים הלכו לארה"ב למכסיקו לאיטליה, הזקנים היו באים לארץ כל אחד בכח עצמו רק בימי המנדט הבריטי היו מבריחים ומכניסים לארץ, היה עבודה ובית הכנסת וישיבות כן לומדים אין אנשים ככה מבליים כולם לומדים תורה וכולם אוהבים את הדת שבת שבת חג חג כולם שומרים מאד אין אנשים חולנים כמו עכשיו כולם דתיים, ההורים שלי (עלו) ירדו חופשי בזמנם לא היה סוריה עוד לא היתה עצמאית היה מנדט כל אחד לוקח את הרכבת ונוסע ללבנון מלבנון משכירים חמורים ובאים או יורדים בסירה הביאו את כל הדברים על החמורים

הביאו את כל הדברים על החמורים כל החפצים שלנו מחלב הבית לא שלהם משלמים כל שנה גרושים כמעט לא משלמים שכר דירה זה פרוטות יש בתים של ערבים בשכונה שלנו ויש ערבים גרים גם בשכונה שלנו אבל לא מתערבים איתנו לפעמים היה איזה ערבי רע מפחדים לצאת בלילה להסתובב ברחוב אחרי שנהיה לילה כולם בבית הנשים בבית לא יוצאים אשה לא יוצאת לקנות אפילו שום דבר אין מכולת אין מכולת בשביל מה מכולת הכל יש בבית לחם יש בבית לא שמרו הנשים מעצמם הם לא רוצים לצאת לפעמים בקיץ יוצאים ככה לטייל קצת נגיד כמו פה בן-יהודה בתוך העיר או קצת מחוץ לעיר שמה יושבים על יד המים הנחל לפעמים בחורף עולה על גדותיו וסוחף דברים סוחף חמורים הרבה מים בקיץ זה קצת זורם יש באמצע הקיץ זה חם הרבה הולכים לפרדסים משפחה מכינים בבוקר נגיד אוכל קובה נבולסייה לחם בעג'ין ולוקחים חמורים והולכים לפרדסים אצל הערבים משכירים מקום נותן להם חדר בפרדס ויושנים שמה נשארים יומיים שלוש והגבר כל יום הולך לעבודה שלו ובערב הוא בא אחה"צ הוא מביא לחם בעג'ין בפרדס יש מלא פירות

30 שנה היה אבא שלי שמש בבית כנסת הגדול של ארם צובא מתחילים לעבוד לקראת יום הכיפורים מלפני ראש השנה מתחילים מהסליחות להכין את האריות למה בליל כיפור ממלאים כל הבית כנסת נרות של שמן דולקים מאות לעילוי נשמת הנזכרים בערב יום כיפור לא נשאר אף בעל בית ועקרת בית שלא באים לבית הכנסת להזמין שמן להדליק בליל כיפור יש בבית הכנסת מערת אליהו הנביא ששמה פעם נגלה אליהו הנביא במערה הזאת ושמה עשו מקום בשביל לשים אריות של שמן וכל אשה היתה באה ומביאה בקבוק שמן ומדליקה שמה אז מהבוקר של ערב יום הכיפורים ועד השקיעה הולכים נשים ובאים ואמא שלי עליה השלום היתה עומדת שמה ומכינה להם את הפתילות ומדליקים את האש הולכים נשים ונכנסים אחרים אבל לא נשאר אריות בשביל לשים אז שופכים את השמן בחבית וממלאים אותם עוד פעם עד מוצאי יום כיפור יש חבית מלאה שמן שזה נשאר מדליקים אותו כל השנה היו תורמים לשמש כל אשה שבאה להדליק נר נותנת כסף תרומה לשמש כל הכסף הזה שאוסף אבא שלי ואמא שלי היו צריכים להכין תבואות בשביל החורף אוכל כתר התורה זה היה בתוך המערה הזאת היה ארון ודלת של ברזל ומפתח וכל תייר שבא מחוץ לארץ תיירים שבאים מחוץ לארץ היו באים לבית הכנסת לאבא שלי והוא היה הולך פותח להם ומראה להם את הכתר והם היו תורמים כסף בתוך הארון הזה תרומה לבית הכנסת לפעמים היו באים תיירים שלא היה נמצא אבא שלי היו מולכים אותם שמה ויש חור בדלת של הארון הזה היו מכניסים שמה כסף. הקהילה היתה דואגת מאז פורים בערב פורים כשהיו באים לקרוא את המגילה אז היה הגבאי שם שולחן בפתח בית הכנסת והיה שם קערה וכל בעל בית שהיה נכנס היה צריך לשים מחצית השקל והיה אוסף כל הכסף וזה היה משמש בשביל לחלק מצות ואורז לעניים לפסח יש להם רשימה של כל אלה הנצרכים והיו עושים כרטיסים כל כרטיס ע"ש בעל הבית הזה שהוא צריך לקבל ואבא שלי היה מחלק להם את הכרטיסים היה שם את הכרטיסים והשמות על פי סדר א,ב.. שלא יחפש הרבה היו באים לאבא שלי הוא היה יושב בפתח בית הכנסת ושם אותם על השולחן וכל אחד היה בא ולוקח את הכרטיס שלו והיה הולך לקבל מבעל מכולת שומר והיו מקבלים את האורז בערב פסח היו הולכים למאפיה איפה שאופים את המצות המצות היו לא עושים כמו עכשיו היו עושים כמו עש-תנור עגולים חם חם היה בא המצות בערב פסח בימי מלחמת העולם השנייה שלא היה קשר עם אירופה הביאו אורז מארה"ב וחילקו להם. גידו האבא שלי עליו השלום הוא היה לו ארון קטן בתוך ההיכל של בית הכנסת שהוא היה שומר בו ככה חסכוניות שלו או דברים של אמא שלי שיש לה בבית יקרים היה שם לה בארון שמה בתוך ההיכל וסוגר עם מפתח, אז יש אשה ענייה אחת שביקשה מאבא שלי לשמור לה את התכשיטים שלה אצלו טוב אמר לה אין דבר הוא לקח אותם והכניס אותם שמה בתוך הארון בהיכל אז עברו ימים כל פעם שהיתה רואה את אבא שלי אומרת לו אבו סלים דכילק דיר באלק על התכשיטים שלי אמר לה טוב אין דבר הם בסדר אז לפעמים הוא היה עסוק וגם כן ביקשה ממנו עוד

פעם אמר לה אל תפחדי התכשיטים שלך נמצאים בתוך ההיכל בתוך הארון סגור אין פחד אז טוב מישהו כנראה שמע פרץ את ההיכל ופרץ את הארון וגנב את התכשיטים שלה ואת הכסף של אבא שלי גם כן מה שהיה שמה בא אבא שלי ראה מה לעשות סיפר לאשה הזאת האשה התחילה לצעוק אמר לה בואי נלך לבית דין נראה מה לעשות בבית דין היה הרב עזרא כבז חכם משה מזרחי היו שלשה רבנים הרבנים אמרו אתה לקחת שכר בשביל לשמור לה את התכשיטים? לא אמרה לה שמור לי שמרתי לה וגנבו את זה אמרו לו אתה לא חייב לשלם, הוא שלם לה אפילו שלא היה חייב לשלם. באותו זמן שהיה אבא שלי שמש אז היו עניים מסתובבים בשוק אצל הסוחרים לקבץ נדבות כל יום חמישי היו מסתובבים מחנות לחנות ומקבלים נדבה אז בא אבא שלי אמר להם לסוחרים למה לכם לעשות ככה שהעניים יבואו לבלבל לכם את הזמן אם יש לכם קונים זה לא יפה מה שאתם רוצים לתרום כל יום חמישי לעניים תתנו לי ואני אחלק להם בבית כנסת. אז ככה עשו הוא היה הולך ביום חמישי בבוקר ועובר על כל הסוחרים האלה ולוקח מהם את הנדבות והעניים היו יושבים בבית הכנסת ומחלק להם את הכסף. יום אחד הלך להביא את הכסף והיה לו מנדיל ככה אדום שמה לא היה ניירות כל הכסף היה מטבעות אז לקח לקח ונהיה חופן של מטבעות וקשר את המנדיל ושם אותו ככה בתיק שלו בחיבו אז הוא בדרך היה צמא יש שמה בשוק סביא איפה שיש מים ויש קלה (כלי) בשביל לשתות מים הוא עמד שמה לקח את הקלה והעביר מים בשביל לשתות ובא ערבי אחד וסחב לו את המנדיל עם הכסף ורצה לברוח אז אבא שלי התחיל לרוץ והוא בעצמו זה הגנב אמר לו לא לא הוא הלך משמה הוא הלך משמה רצה לבלבל אותו אבל אבא שלי ראה את המנדיל שהוא שם אותו ככה בעיב שלו ויוצא חתיכה משמה ראה אותו תפס את היד וסחב לו עוד פעם והלך זה היה נס שלא גנב לו את הכסף והוא הלך לבית הכנסת וחילק את הכסף לעניים. הוא היה לו ברכה מאצל עליו השלום חכם דוד מנשה כתוב והוא למד אותה בעל-פה ולפעמים היה פותח את הספר ומברך אותם וזה היה מועיל לאלה שהיו סובלים מאיזה מחלה או מאיזה דבר אפילו בבית שלנו שהילדים לפעמים היו מרגישים לא טוב היתה אומרת לא היא היתה קמה מתחילה להסתובב בבית אומר לה מה קרה רחל אומרת לו הילדים לא מרגישים טוב אומר לה טוב הוא היה רוחץ את הידיים באמצע הלילה והיה מברך אותם ובבוקר היו כבר בריאים. במלחמת השחרור כל הזמן הוא היה יושב בבית וקורא תהילים היה נופל פגזים בכל השכונה אבל בבית שלנו לא נפל אף פגז, אפילו בחורף הוא היה יושב בקור בשלג והיה קורא תהילים לפעמים יש חלבים שמכירים אותי אבל לא נשאר הרבה חלבים של קודם רק הצעירים שנשארו לא מכירים אותי.

הייתי מתפלל בבית הכנסת החלבים עדס היה תפילות ובקשות כל שבת היינו קמים לבקשות בית הכנסת היה מלא עד אפס מקום אפילו בחלונות אנחנו היינו יושבים כמו בחלב בחלב גם כן היה בקשות באמצע הלילה.

החלבים כולם היו בשכונת נחלאות ונחלת אחים מסביב לבית הכנסת